

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-16>

УДК 339.9:338.1:351.746.1

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT AND NATIONAL SECURITY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Охота Юлія Володимирівна

доктор філософії з економіки, старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9943-2206>

Балдинюк Василь Михайлович

кандидат наук з державного управління, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9014-8866>

Мазурков Роман Анатолійович

магістрант,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2483-604X>

Okhota Yuliia, Baldynyuk Vasyi, Mazurkov Roman
Vinnytsia National Agrarian University

Глобалізація є складним і багатограним процесом, що впливає на всі аспекти життя, включаючи економіку, політику, культуру та безпеку. У статті розглядається вплив глобалізації на Україну, яка активно інтегрується в європейський економічний та політичний простір. Аналізуються як позитивні, так і негативні наслідки цього процесу, підкреслюючи важливість збереження національної безпеки в умовах відкриття ринків та залучення іноземних інвестицій. Серед позитивних аспектів глобалізації виділяється можливість для українських компаній виходити на європейські ринки, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та модернізації виробництва. Однак, стаття також наголошує на викликах, таких як нерівномірний розподіл вигод, зростання соціальної нерівності та відтік кваліфікованої робочої сили. Крім економічних аспектів, підкреслюється вплив глобалізації на національну безпеку України, зокрема в контексті інтеграції в європейські структури, що може зміцнити безпеку країни, але також створює нові ризики. У статті також аналізуються інвестиційні проєкти в регіонах України, їхній вплив на економічний розвиток і конкурентоспроможність, а також необхідність вдосконалення інвестиційного клімату та проведення структурних реформ для забезпечення стійкого прогресу. Також досліджено прямі іноземні інвестиції в Україні та індекс глобалізації окремих країн.

Ключові слова: глобалізація, конкуренція, інновації, конкурентоспроможність, національна економіка, перспективи, економічний розвиток, національна безпека, євроінтеграція.

Globalization is a complex and multifaceted process that affects all aspects of life, including the economy, politics, culture, and security. The article examines the impact of globalization on Ukraine, which is actively integrating into the European economic and political space. Both positive and negative consequences of this process are analyzed, emphasizing the importance of maintaining national security in the context of opening markets and attracting foreign investment. Among the positive aspects of globalization, the opportunity for Ukrainian companies to enter European markets stands out, which contributes to increasing competitiveness and modernizing production. However, the article also highlights challenges such as unequal distribution of benefits, growing social inequality, and the outflow of skilled labor. In addition to economic aspects, the article emphasizes the impact of globalization on Ukraine's national security, in particular in the context of integration into European structures, which can strengthen the country's security, but also creates new risks. It is emphasized that globalization and European integration have a significant impact on the economic development and national security of Ukraine. On the one hand, it

opens up opportunities for economic growth, technological modernization and increased energy independence. On the other hand, globalization also brings new challenges, such as economic inequality, the rise of cyber threats and migration pressures. The article also analyzes investment projects in the regions of Ukraine, their impact on economic development and competitiveness, as well as the need to improve the investment climate and carry out structural reforms to ensure sustainable progress. Foreign direct investment in Ukraine and the index of globalization for individual countries are also studied. It was concluded that it is important for Ukraine to adapt its economic policy to the conditions of globalization, ensuring the stability of macroeconomic indicators, the development of innovations and energy independence.

Keywords: globalization, competition, innovations, competitiveness, national economy, prospects, economic development, national security, European integration.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації, що характеризуються збільшенням взаємозв'язків та інтеграції на світовому рівні, Україна стикається з новими викликами та можливостями у сфері економічного розвитку та національної безпеки. Процес євроінтеграції, що є частиною глобалізаційних тенденцій, створює нові можливості для покращення економічного становища країни через доступ до європейських ринків, технологій та інвестицій. Однак, одночасно цей процес ставить перед Україною ряд серйозних викликів, що впливають на національну безпеку та економічну стабільність. Проблема полягає в тому, що глобалізація та євроінтеграція створюють суперечливі умови для економічного розвитку України. З одного боку, інтеграція в європейський економічний простір може сприяти підвищенню конкурентоспроможності української економіки, залученню інвестицій, модернізації інфраструктури та технологічному розвитку. З іншого боку, глобалізація супроводжується зростанням економічної конкуренції, впливом світових економічних криз, а також загрозами для національної безпеки, такими як кібератаки, тероризм та геополітичні конфлікти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що вивчення впливу глобалізації на економічний розвиток і національну безпеку України в умовах євроінтеграції є предметом активного дослідження багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, роботи М. Амельницької [1], Т. Бевз [2], О. Гетманець, Д. Коробцової, Ю. Єжелій [3], А. Гірман [4], А. Дунської [5], Л. Киш [6], Ж. Колоїз [7], І. Куценко [8], С. Лутковської [9], В. Рикова [14], Д. Солов'єнко, О. Зелінської [15], Ю. Ставської [16], І. Томашук [17-18], зосереджені на аналізі економічних реформ, що відбуваються в Україні під впливом глобалізаційних процесів та інтеграції з європейським ринком. Їхні дослідження висвітлюють ключові аспекти впливу глобалізації на інвестиційний клімат,

конкурентоспроможність української економіки, а також на безпекові виклики, які постають перед Україною у цьому контексті. Водночас, існують певні прогалини в дослідженнях, зокрема, недостатньо проаналізовані питання інтеграційних стратегій, що дозволяють Україні адаптуватися до європейських стандартів та захистити національні інтереси. Це включає в себе дослідження ефективності політик економічної стабільності, стратегій захисту національної безпеки та управління ризиками в умовах глобалізаційних змін. Тому подальші дослідження повинні зосереджуватися на розробці комплексних підходів до оцінки впливу євроінтеграції на різні аспекти національної безпеки та економічного розвитку України.

Формування цілей статті. Мета статті – дослідити вплив глобалізації на економічний розвиток та національну безпеку України в умовах євроінтеграції, виявити ключові чинники, що визначають ці процеси, та проаналізувати їх взаємодію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація – це процес посилення взаємозв'язків між країнами та економіками світу, що характеризується зростанням міжнародної торгівлі, інвестицій, фінансових потоків і культурного обміну. Україна, яка поступово інтегрується до європейського економічного та політичного простору через євроінтеграційні процеси, відчуває як позитивні, так і негативні наслідки глобалізації. Одним із основних викликів для України є збереження національної безпеки, водночас отримуючи вигоди від економічного розвитку через відкриття ринків, залучення інвестицій та технологічного оновлення [1].

Глобалізація стала одним із визначальних процесів сучасності, охопивши всі сфери суспільного життя, включаючи економіку, політику, культуру та безпеку. Для України, яка активно інтегрується в європейський економічний і політичний простір, цей процес набуває особливої актуальності. Успіхи на шляху євроінтеграції відкривають нові можливості

для економічного зростання, але водночас ставлять перед країною нові виклики у сфері національної безпеки.

Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу стає все більш помітним і важливим для країн, що стрімко рухаються вперед у сучасній глобальній економіці. Україна, як країна з великим потенціалом та стратегічним положенням у центрі Європи, також відчуває вплив глобалізації на свій економічний та політичний розвиток. Особливо важливим стає цей вплив в контексті процесів євроінтеграції, які стали стратегічними завданнями для України у сучасних умовах [2].

Глобалізація відкриває нові можливості для економічного розвитку України. Вільний доступ до світових ринків сприяє зростанню експорту, залученню іноземних інвестицій та технологій. В умовах євроінтеграції українські компанії отримують можливість виходити на європейські ринки, що стимулює розвиток конкурентоспроможності та модернізацію виробничих процесів. Зокрема, відкритість до світових ринків дозволяє українським компаніям отримувати доступ до нових технологій і ринків збуту, що може підвищити конкурентоспроможність національної економіки. Особливо важливо це для аграрного сектора, металургії та IT-індустрії.

Однією з головних переваг глобалізації для економіки України є можливість посилити свою конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Завдяки відкриттю меж та можливості вільної участі в світовій торгівлі, українські підприємства отримують шанс пройти крок вперед у своєму розвитку та зайняти більш привабливі позиції на глобальному ринку. Інтеграція в європейську систему торгівлі дозволить українським компаніям мати доступ до більш широкого споживчого ринку та конкурувати з іноземними виробниками.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС відкриває для українських виробників нові ринки збуту. За даними Європейської комісії, Україна значно збільшила обсяги торгівлі з країнами ЄС після підписання цієї угоди, що позитивно вплинуло на економічні показники.

Однак, поряд із позитивними аспектами, глобалізація створює певні виклики для економіки України. Вона може призводити до нерівномірного розподілу благ, що підвищує соціальну напругу та може викликати конфлікти. Зокрема, в Україні існує ризик, що деякі регіони залишаться поза вигодами глобалізації, що посилює соціальну нерівність. Вільний рух товарів і капіталів призводить

до посилення конкуренції на внутрішньому ринку. Українські виробники, особливо малі та середні підприємства, часто не можуть конкурувати з великими міжнародними корпораціями через недостатній рівень технологічного розвитку та доступу до ресурсів [12]. Крім того, глобалізація може призводити до відтоку кваліфікованої робочої сили за кордон, оскільки українці шукають кращі умови праці в країнах ЄС. Це явище може негативно впливати на внутрішній ринок праці та соціальну стабільність.

Глобалізація впливає не лише на економіку, але й на національну безпеку України. З одного боку, інтеграція в європейські структури може зміцнити безпеку країни, оскільки вона отримує доступ до нових механізмів колективної безпеки та підтримки з боку міжнародних партнерів. З іншого боку, глобалізація може створювати нові виклики для національної безпеки. Наприклад, зростання міграційних потоків, як легальних, так і нелегальних, може призводити до соціальних та економічних напружень. Крім того, залежність від зовнішніх ринків може збільшити вразливість України до глобальних економічних криз.

Процес глобалізації дійсно має значний вплив на національну економіку. Одним із позитивних наслідків глобалізації в Україні є наявність іноземних інвестицій (рис. 1). Інвестиції в економіку сприяють прискоренню зростання країни та підвищенню рівня життя громадян. Зовнішні інвестиції відкривають нові можливості для розвитку промисловості, інфраструктури та інших секторів української економіки. Це сприяє збільшенню виробництва, зростанню ВВП та створенню нових робочих місць.

Механізм забезпечення стабільного економічного розвитку передбачає спрямування української економіки на довгострокові цілі та перетворення викликів національної економіки в середньо- та довгострокові стратегічні плани її розвитку. Однією з основних умов такого розвитку є ефективне управління інвестиційним кліматом на макrorівні. Питання стимулювання інвестиційного процесу в Україні постійно обговорюються в наукових колах, де досліджуються фактори, що впливають на інвестиційний клімат, розробляються методи діагностики його стану, а також аналізуються різні аспекти інвестиційної діяльності на мікро-, мезо- та макrorівнях [6]. Щоб державна інвестиційна політика працювала ефективно в умовах сучасної нестабільності та економічної невизначеності, необхідно

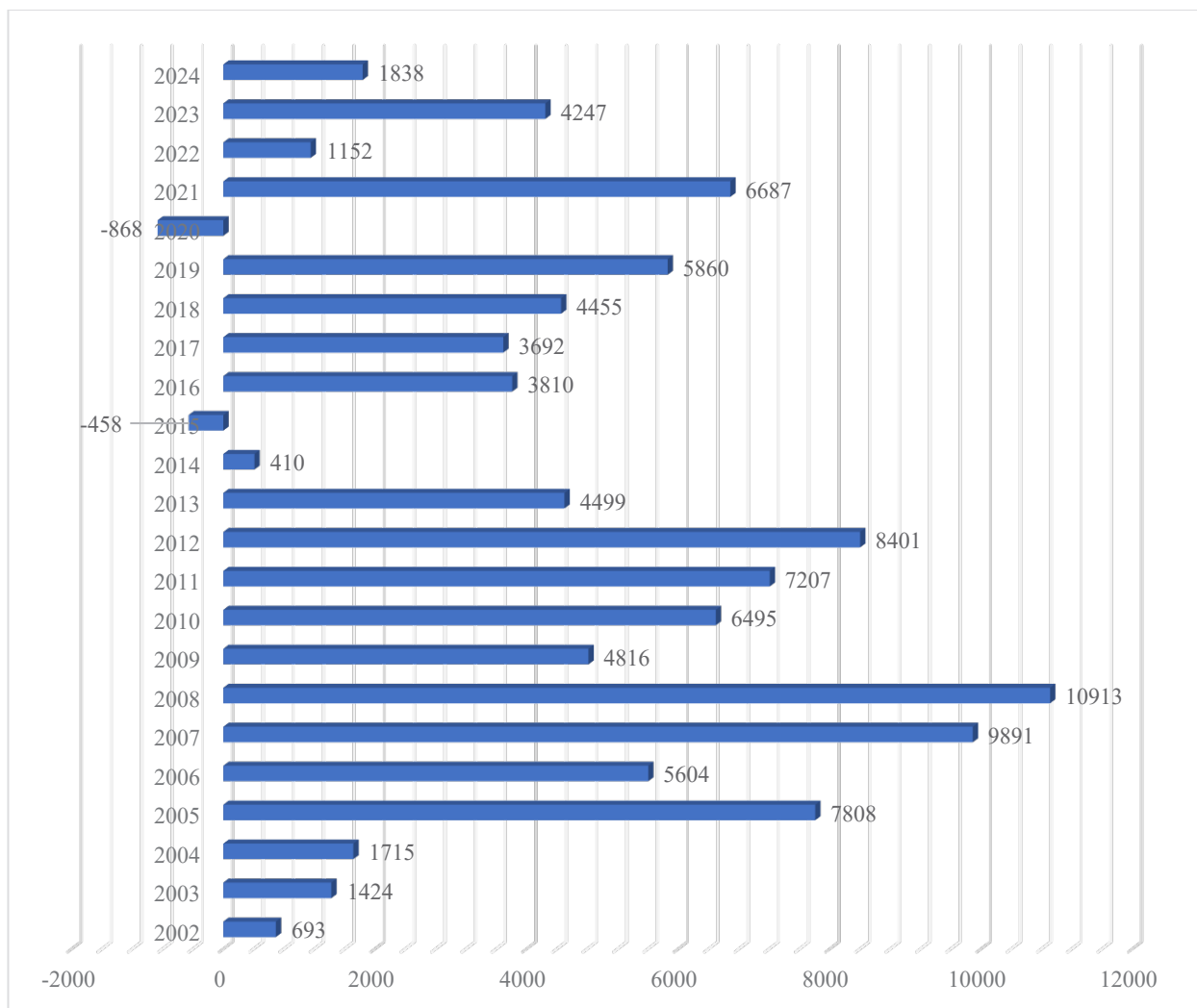

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україні за період з 2002 р. по 1 квартал 2024 р., (млн дол. США)

Джерело: сформовано авторами на основі [13]

вдосконалити організаційно-економічний механізм інвестування. Зокрема, слід розробити комплексну й дієву концепцію управління інвестиційним кліматом у національній економіці. Така концепція може бути створена на основі постійного моніторингу стану управління інвестиційним кліматом у різних секторах економіки та критичного аналізу обсягів інвестицій у пріоритетні проєкти в Україні.

Формування інвестиційного клімату в Україні є важливим аспектом планування розвитку національної економіки, що підкреслює необхідність визначення ключових складових управління цим процесом та створення цілісної системи його регулювання. Для розробки концептуального підходу до управління інвестиційним кліматом важливо враховувати взаємодію різних рівнів на кожному етапі ведення бізнесу. Це вимагає комплексного підходу, що охоплює співпрацю між державними

органами, інституціями, потенційними інвесторами та міжнародною спільнотою. Основними елементами цього процесу є формування інвестиційного клімату в контексті національної економіки:

1. Інвестиційний процес.
2. Інвестиційна сфера.
3. Інвестиційна привабливість.
4. Інвестиційні пріоритети держави.
5. Інвестиційна політика держави [3].

У даному контексті, глобалізація світової економіки – це не просто поява системи вільної міжнародної торгівлі, це швидкий розвиток продуктивних сил, що вимагає нових форм виробничих відносин на глобальному рівні, а не лише в межах однієї країни. Будь-які спроби обмежити адміністративними заходами доступ іноземних товарів на внутрішній ринок або надавати неринкові переваги вітчизняним виробникам неминуче призведуть до

відповідних дій з боку інших країн. До того ж, в такій ситуації уряди, ймовірно, не зможуть або не захочуть впроваджувати заходи для підтримки конкурентоспроможності національної продукції на міжнародних ринках.

Ліберальна модель світової торгівлі залежить від сучасного рівня поширення технологій і фінансових інструментів. Вона відкриває значні можливості, але також встановлює суворі правила: конкуренція або неминуче банкрутство. Проте йдеться не про банкрутство окремої компанії, а цілої країни. Країна поступово занепадає, а її населення мігрує по світу в пошуках кращих умов для життя. На жаль, саме така ситуація зараз спостерігається в Україні [8]. Якщо Україна прагне зберегти свою незалежність, вона повинна докласти максимум зусиль для підвищення конкурентоспроможності своєї економіки як у виробничих витратах, так і в привабливості для інвесторів.

Варто зазначити, що ресурси країни мають свої обмеження. Сировинна структура української економіки є ключовим фактором її надмірної вразливості до зовнішніх впливів. Протягом останніх двадцяти років економічне становище України, державні фінанси, рівень зарплат і добробут населення були тісно пов'язані з цінами на сировинні товари на світових ринках. Водночас великі сировинні гравці не зацікавлені в підвищенні доходів населення чи розвитку внутрішнього ринку, а їхні здебільшого застарілі підприємства стають менш прибутковими або збитковими.

Відкриття ринків і залучення іноземних інвестицій є важливим фактором розвитку, але це також робить країну більш залежною від зовнішніх економічних умов. Глобальні економічні кризи, коливання цін на сировинні ресурси та зміни в міжнародній торговельній політиці можуть негативно позначатися на українській економіці [19]. Залежність від зовнішніх постачальників енергоносіїв, зокрема природного газу, також залишається серйозною загрозою для економічної безпеки країни. Хоча Україна досягла певного прогресу в диверсифікації джерел енергопостачання, зокрема шляхом розвитку відновлюваних джерел енергії, проблема енергетичної незалежності залишається актуальною.

Українському бізнесу потрібна модернізація, поліпшення виробництва та підвищення якості продукції. Держава повинна інвестувати в інновації та технологічний розвиток, інакше Україна ризикує залишитися на узбіччі світової

економіки і, врешті-решт, перетворитися на країну, яка не реалізувала свій потенціал.

Відповідно до цього проаналізовано інвестиційні проекти в регіонах України, визначивши найбільш привабливі для кожного регіону (табл. 1). Загалом визначено 144 інвестиційні проекти. Лідером серед регіонів є Дніпропетровська область, виділено всього 1221,8 млн дол. США на інвестиційні проекти.

У сфері політичної безпеки глобалізація створює нові виклики. З одного боку, інтеграція в ЄС дозволяє Україні зміцнити свою політичну стабільність та безпеку через співпрацю з іншими європейськими країнами. З іншого боку, глобальні конфлікти, гібридні війни та кіберзагрози створюють нові ризики для національної безпеки. Інформаційні атаки та вплив зовнішніх держав на внутрішню політику країни стали новим викликом, що вимагає ефективної відповіді [10].

Євроінтеграція є важливим чинником, який визначає, як Україна реагує на глобалізаційні виклики. Вступ до європейських структур передбачає адаптацію українського законодавства до європейських стандартів, що може сприяти покращенню інвестиційного клімату та підвищенню конкурентоспроможності економіки. Однак, процес євроінтеграції також вимагає від України суттєвих економічних реформ, які можуть бути складними в умовах глобальної конкуренції. Зокрема, необхідно забезпечити стабільність макроекономічних показників та підвищити ефективність управління.

Євроінтеграція України супроводжується необхідністю зміцнення державних інституцій та правової системи для протидії корупції та забезпечення стабільного розвитку. Реформи у правоохоронній сфері та судовій системі мають вирішальне значення для підвищення стійкості країни до зовнішніх загроз [11].

Україна продовжує рухатися шляхом євроінтеграції, що відкриває перед нею значні можливості для економічного розвитку та зміцнення національної безпеки. Однак для досягнення стійкого прогресу країна повинна зосередитися на таких ключових аспектах:

1) Реформи, адже проведення структурних реформ у сфері економіки, правосуддя та державного управління є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності та зміцнення безпеки країни.

2) Технологічний розвиток, де інвестиції в інновації та технології дозволять Україні зберігати конкурентні позиції на глобальному ринку.

Таблиця 1

**Основні інвестиційні проєкти в регіонах України
за видами економічної діяльності у 2023 році**

Регіон	Найбільший інвестиційний проєкт у відповідному регіоні	Сума інвестицій, млн дол. США	Оцінка в Індексі регіональної інвестиційної привабливості ЕВ, %	Види економічної діяльності
Львівський	Львівський індустріальний парк	81,215	–	Видобуток, легка промисловість
Волинський	Індустріальний парк «Novo»	15,9	2,52	Харчова та переробна промисловість
Закарпатський	Логістичний хаб	100	2,52	Транспорт і логістика
Івано-Франківський	Виробництво будівельних сумішей на основі гіпсу	7,2	2,52	Будівництво, видобуток
Житомирський	Будівництво житла для внутрішньопереміщених осіб, які постраждали внаслідок військової агресії	204,25	–	Будівництво, паливо та енергетика, охорона здоров'я
Київський	Будівництво складського комплексу	136,934	2,17	Транспорт і логістика, паливо й енергетика, важка промисловість
Черкаський	Вітрова електростанція 152,5 МВт	256,2	–	Паливо й енергетика
Кіровоградський	Будівництво заводу з виробництва листового скла	485,93	1,88	Важка промисловість, харчова та переробна промисловість
Миколаївський	Програма відновлення та розвитку Agrofusion 2023–2027	45	2,15	Сільське господарство
Одеський	Індустріальний парк «Агропромисловий хаб: Малий Аджалицький Лиман»	434,235	2,15	Сільське господарство, будівництво, адміністративні та допоміжні послуги
Сумський	Модернізація, реконструкція системи водовідведення в м. Суми	167,847	1,28	Адміністративні та допоміжні послуги, паливо й енергетика
Полтавський	Проєкт кормового концентрату соєвого білка	67	1,28	Сільське господарство, видобуток
Дніпропетровський	Виробництво окатків DR-класу на Північній металургії	1221,8	1,88	Видобуток, паливо й енергетика
Харківський	Олексіївка сіті	281,13	1,28	Будівництво, транспорт і логістика

Джерело: сформовано авторами на основі [13]

3) Енергетична незалежність, тобто, зменшення залежності від зовнішніх енергетичних ресурсів та розвиток власної енергетичної інфраструктури є важливим елементом економічної та національної безпеки.

Для оцінки рівня глобалізації країн використовуються різні методології, які дозволяють

ранжувати їх за певними показниками. Наприклад, Індекс глобалізації КОФ оцінює глобалізацію в економічному, соціальному та політичному аспектах для 203 країн. Цей індекс став одним із найпоширеніших показників глобалізації в академічних дослідженнях завдяки своїй комплексності та надійності. Індекс

КОФ дозволяє здійснювати порівняння між країнами, а також відслідковувати динаміку змін в рівні глобалізації з часом. Інші методології, такі як Індекс глобальної конкурентоспроможності та Індекс глобальної інновації, також використовуються для більш детального аналізу різних аспектів глобалізації та її впливу на країни. Застосування цих індексів дозволяє виявити сильні та слабкі сторони країн у контексті глобальних процесів і на основі цього формувати стратегічні рішення для покращення їхньої позиції в глобальному середовищі (рис. 2).

Для України залишається актуальним питання розробки національної політики глобалізації, спрямованої на подолання поточних викликів і зміцнення міжнародної позиції країни. Особливу увагу слід приділити захисту національних інтересів у глобальному контексті, оскільки це значно впливатиме на загальну економічну інтеграцію України в глобальні процеси та її статус на світовій арені. Ключові глобальні тенденції чинять безпосередній вплив на економічний розвиток України. До них можна віднести:

1) формування багатопольярної системи економічної влади з появою нових центрів впливу, таких як Китай та Індія. За прогнозами,

до 2050 року Китай значно перевершить США за економічними показниками, досягнувши понад 30,6 трильйона доларів США;

2) зниження впливу міжнародних організацій. Експерти прогнозують поступове ослаблення ролі ЄС, в той час як країни G7 та G20 набиратимуть впливу, оскільки вони представляють провідні світові економіки;

3) зростання потреби у фінансуванні;

4) фінансіалізація економіки, яка є одним із головних чинників світової фінансової кризи, що змінює пріоритети розвитку. Вона включає масивні вливання фінансових ресурсів через випуск боргових інструментів і деривативів;

5) зосередження виробничих потужностей у країнах, що розвиваються;

6) переорієнтація на ресурсозберігаючі та екологічно чисті технології виробництва [15].

Порівнюючи рівень глобалізації в Україні з середньосвітовими показниками, можна віднести її до країн із перехідною економікою. Важливу роль у цьому процесі відіграє розвиток аналітичної та дослідницької інфраструктури, що дозволяє створювати прогнози та сценарії для вирішення різноманітних проблем. Відкритість України до співпраці з міжнародними інституціями та організаціями також є ключовим чинником її розвитку в умовах

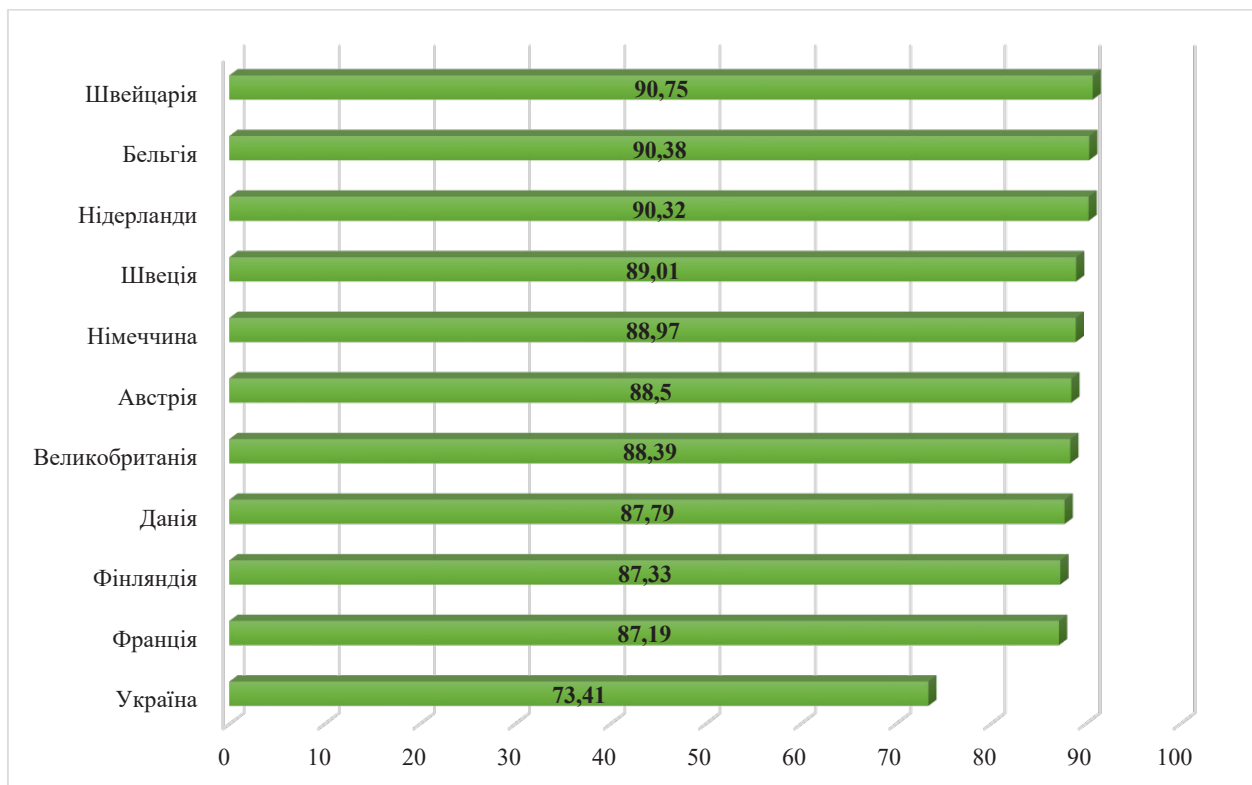

Рис. 2. Індекс глобалізації окремих країн світу у 2023 році

Джерело: сформовано авторами на основі [20]

глобалізації. Одним із найперспективніших шляхів для подолання відсталості є інтеграція з провідними глобальними гравцями. Вступ до ЄС та НАТО несе певні ризики для України, але водночас відкриває нові можливості для розвитку відповідно до сучасних викликів та потреб національного виживання.

Заходи щодо підвищення рівня відкритості економіки України в контексті євроінтеграції включають кілька важливих напрямів, що стосуються як внутрішньої політики, так і взаємодії з Європейським Союзом (рис. 3).

Щоб збільшити експорт українських товарів та послуг, потрібно відкривати нові ринки для українського бізнесу за кордоном, зокрема

в країнах ЄС, що повністю відповідає сучасній стратегії економічного співробітництва України з Європейським Союзом. Подальше посилення глобалізації спричинить загострення проблеми національної ідентичності. Багато країн вбачають вирішення цієї проблеми в посиленні державного впливу на міжнародне економічне співробітництво через впровадження протекціоністських заходів у торговельній, міграційній та інвестиційній сферах, що, в свою чергу, може сприяти зростанню геоекономічної та геополітичної напруги у світі. У цих умовах стає необхідним розроблення нових основ для світової економічної стабілізації та розвитку.

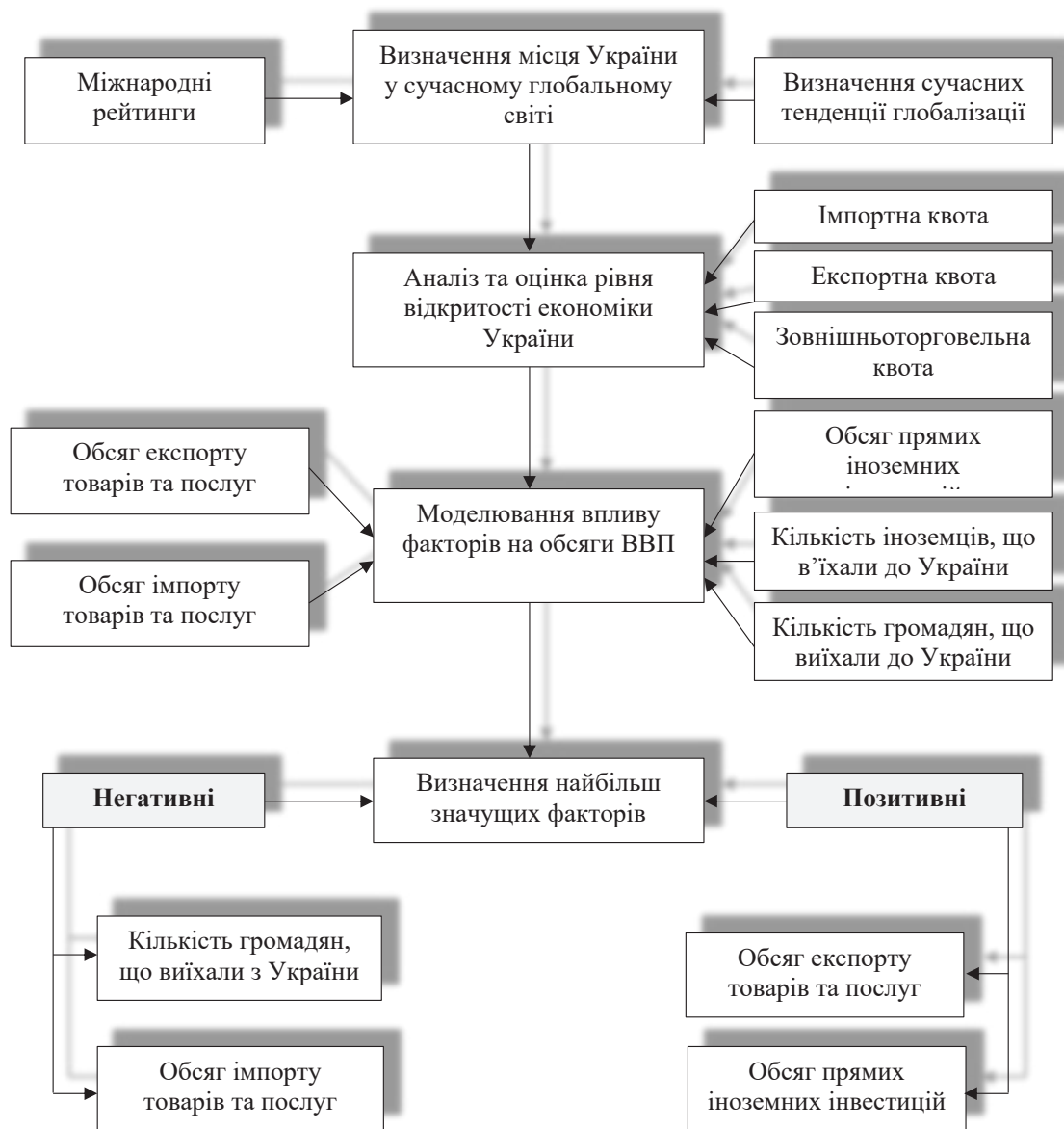

Рис. 3. Послідовність розробки заходів щодо підвищення рівня відкритості економіки України в контексті її євроінтеграції

Джерело: сформовано авторами на основі [5]

Глобалізація змінює ринки, стираючи кордони між країнами. Цей процес сприяє концентрації високих технологій у найбільш розвинених країнах, що дозволяє їм ще швидше розвиватися і поглиблювати розрив з менш розвиненими країнами. Видобувна промисловість, виробництво сировини, забруднюючі галузі та ресурсоємні виробництва переміщуються в менш розвинені країни, що веде до зростання залежності національних економік від світових ринків. У зв'язку з цим держави формують міжнародні коаліції для захисту своїх економічних інтересів, зокрема від негативних наслідків світових криз. Для України важливо не тільки модернізувати основні фонди, але й вирішувати соціально-економічні проблеми, забезпечуючи інноваційний розвиток через впровадження новітніх технологій та проривних інновацій. Конкурентоспроможність країни є критично важливим показником її економічного стану та перспектив розвитку. Її вивчають аналітичні центри по всьому світу, зокрема через щорічні звіти та рейтинги конкурентоспроможності, які публікують Всесвітній економічний форум та Міжнародний інститут розвитку менеджменту. У сучасних умовах жодна національна економіка не може розвиватися без урахування світових економічних тенденцій [18].

Отже, конкурентоспроможність економіки країни на світовій арені визначається, перш за все, через аналіз бізнес-середовища, рівень економічної свободи, якість і ефективність державного управління, глобалізацію економіки, розвиток людського потенціалу, можливості зовнішніх запозичень та рівень корупції в суспільстві. Для України це означає, що необхідно не тільки оновлювати і модернізувати основні фонди, але й вирішувати соціально-економічні проблеми та забезпечувати інноваційний розвиток економіки через впровадження новітніх технологій і інновацій. Водночас численні глобальні кризи – паливна, продовольча, економічна, корпоративна, політична, військова, інституційна, комерційна та ідеологічна – створюють непередбачувані умови для глобальних гравців, збільшуючи їхню здатність грати багатогранні ігри. Вплив глобалізації на національну економіку України є досить складним і суперечливим, з позитивними та негативними аспектами.

Позитивні ефекти включають можливість активно долучатися до обговорень щодо регулювання міжнародних економічних відносин, зменшення витрат на зовнішньоекономічну діяльність і підвищення цінової

конкурентоспроможності українських виробників. Це дає можливість Україні виконати одну з ключових умов поглиблення відносин з Європейським Союзом і захищати інтереси держави та її підприємств відповідно до міжнародних стандартів і процедур [4]. Проте глобалізація має і негативні аспекти. Особливо виражений конфронтаційний характер, який вона набула в останні роки. Одним з найсерйозніших конфліктів є суперечка за розподіл ресурсів. Зростання добробуту та інтеграція окремих країн можуть навіть посилити політичну нестабільність, оскільки призводять до значної економічної залежності від інших країн і створюють відчуття невпевненості. Критики глобалізації часто вважають, що вона сприяє збільшенню бідності, руйнує культурну ідентичність та погіршує екологічну ситуацію. Сили, що супроводжують глобалізацію, часто загрожують стабільності окремих країн у короткостроковій перспективі і посилюють соціальну та економічну напруженість.

Глобалізація сприяє швидкому розповсюдженню економічних і фінансових криз, які багато країн не здатні подолати. Деякі регіони світу не можуть конкурувати в умовах глобальної економіки. Один з негативних наслідків глобалізації – загострення етнічних конфліктів. Націоналістичні рухи виступають проти глобалізації, оскільки націоналізм передбачає ідентифікацію індивіда з певною нацією чи державою. Глобалізація, натомість, веде до ідентифікації зі світовим співтовариством і не вимагає прив'язки до конкретної нації [7].

Глобалізація розділяє світ на два табори: менш розвинені країни не отримують від неї таких переваг, як більш розвинені. Ті, хто адаптувався до глобалізації, насолоджуються стабільністю і процвітанням, тоді як інші борються за збереження своїх позицій на світовій арені. Поширення глобалізаційних процесів викликало невдоволення у багатьох країнах і групах країн, які хочуть долучитися до глобальної економіки, але ще не є її частиною. Нові риси глобалізації полягають не тільки у збільшенні взаємозалежності держав, але й у послабленні їхнього суверенітету. Глобалізація обмежує здатність урядів самостійно вирішувати питання, що стосуються їхньої території. Відкритість країн і розмиття кордонів у міжнародній системі мають як позитивні, так і негативні наслідки. Посилення взаємозалежності має певні переваги, але також підвищує вразливість держав і створює нові загрози, такі як поширення небезпечних

технологій, ослаблення держав та відсутність контролю над діяльністю багатьох недержавних глобальних гравців. Глобалізація стикається з найбільшими викликами в країнах і регіонах, чия культура відрізняється від західної, де важко поєднати традиційні цінності з вимогами глобальної економічної системи [17].

Разом з тим варто зауважити, що інновації є основою розвитку національних економік у глобальному контексті. Проте в Україні ще не створено новий шлях розвитку, зосереджений на інноваціях і ефективному використанні інтелектуальної власності. Лише 10% промислових підприємств впроваджують інновації, в той час як у розвинених країнах цей показник становить 60-80%. Тому важливо посилити роль держави у регулюванні інноваційної діяльності, стимулювати створення середовища для генерації знань, реалізацію повного інноваційного циклу та забезпечити умови для ефективної дифузії інновацій [14]. Необхідно також моделювати процес впровадження наукових досягнень в економіку України, враховуючи обмежені ресурси, конкуренцію та динамічні зміни в глобальному середовищі. Загалом, процес глобалізації незворотний і закономірний процес, що змінює економічний розвиток країн, соціально-економічні

системи та регіональні об'єднання в єдиний великий глобальний комплекс.

Висновки. Отже, глобалізація має значний вплив на економічний та політичний розвиток України, відкриваючи нові можливості для інтеграції в міжнародні ринки, залучення іноземних інвестицій та технологічного оновлення. Однак, цей процес супроводжується і серйозними викликами, такими як зростання соціальної нерівності, відтік кваліфікованих кадрів та загрозою національній безпеці. Для України важливо адаптувати свою економічну політику до умов глобалізації, забезпечуючи стабільність макроекономічних показників, розвиток інновацій та енергетичну незалежність. Реформи в економіці, правосудді та державному управлінні є необхідними для підвищення конкурентоспроможності країни на світовій арені. З метою посилення національної безпеки та економічного розвитку Україні слід зосередитися на інтеграції з європейськими структурами, що забезпечить доступ до нових ринків та технологій, але також вимагатиме серйозних зусиль у сфері реформування та модернізації. Таким чином, успішна інтеграція в глобальні процеси можлива лише за умови комплексного підходу до вирішення внутрішніх проблем та активної участі в міжнародних економічних відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амелюницька М., Придятько Е. Вплив міжнародного валютного фонду на процеси світової глобалізації. *International scientific e-journal*. 2020. № 10. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/article/view/3510> (дата звернення: 10.09.2024).
2. Бевз Т. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: виклики і загрози. *Українознавство*. 2022. № 3 (84). С. 8–26.
3. Гетманець О. П., Коробцова Д. В., Єжелій Ю. О. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). *Академічні візії*. 2023. № 20. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35cea810-1e85-4730-92c2-73e4dde869cf/content> (дата звернення: 10.09.2024).
4. Гірман А. П., Гвоздов Б. Ю., Брусенцева А. С. Формування стратегії розвитку України в умовах глобалізації. *Регіональні студії*. 2021. № 24. С. 116–122.
5. Дунська А., Костюк О. Вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на рівень економічного розвитку України. *Problems of a systemic approach to the economy enterprises*. 2008. № 7. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/view/4091> (дата звернення: 11.09.2024).
6. Киш Л. М. Сучасний стан та перспективи розвитку економіки в умовах глобалізаційних процесів. *East European Scientific Journal*. 2020. Т. 1. № 3 (55). С. 9–16.
7. Колоїз Ж. Глобалізаційні процеси та їхні наслідки для національних еколінгвальних систем. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2022. № 21. С. 9–22.
8. Куценко І. В. Окремі аспекти дослідження впливу глобалізації на економічний розвиток аграрного сектору України. *Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи* : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 3-4 листопада 2022 р.). Харків, 2022. С. 41–43.
9. Лутковська С. М. Стратегія глобалізації екологічнобезпечного сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7824> (дата звернення: 15.09.2024).

10. Лясота А. Є. Глобалізаційні процеси в сучасному світі та Україні: політичні ризики та перспективи. *Регіональні студії*. 2020. № 23. С. 32–37.
11. Онишко С., Белін В. Актуалізація і динаміка розвитку деглобалізаційних процесів та їх впливу на формування економічної політики. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2022. № 2. С. 66–80.
12. Плахотнік О., Павленко А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 62–67.
13. Прямі іноземні інвестиції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 10.09.2024).
14. Риков В. В. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. *Правове та державне управління*. 2020. № 2. С. 204–210.
15. Солов'єнко Д. В., Зелінська О. М. Вплив глобалізації на інвестиційні процеси в Україні. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки* : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 3 грудня 2021 р.). Вип. 15. Луцьк : ІВВ Луцького національного технічного університету, 2021. С. 497–500.
16. Ставська Ю. В. Вплив глобалізації на формування зовнішньоекономічної політики України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 3. С. 130–141.
17. Томашук І. В. Вплив глобалізаційних процесів на сучасні економічні системи. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 1 (59). С. 153–165.
18. Томашук І. В., Томчук О. Ф., Гиренко Ю. В. Розвиток міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2 (56). С. 197–212.
19. Федоренко В. Г., Воронкова Т. Є. Економіка України в глобалізаційному вимірі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 23. С. 7–12.
20. Top 50 countries in the Globalization Index 2023. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/> (дата звернення: 10.09.2024).

REFERENCES:

1. Amelnytska M., Prydatko E. (2024). Vplyv mizhnarodnoho valiutnoho fondy na protsesy svitovoi hlobalizatsii [The Influence of the International Monetary Fund on the Processes of World Globalization]. *International scientific e-journal – International scientific e-journal*, vol. 10, Available at: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/article/view/3510> (accessed: 10.09.2024). (in Ukrainian)
2. Bezv T. (2022). Vplyv hlobalizatsii na utverdzhennia natsionalnoi identychnosti v umovakh viiny: vyklyky i zahrozy [The Impact of Globalization on the Establishment of National Identity in the Conditions of War: Challenges and Threats]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, vol. 3 (84), pp. 8–26. (in Ukrainian)
3. Hetmanets O. P., Korobtsova D. V., Yezhelyi Yu. O. (2023). Hlobalizatsiia ta mizhnarodna ekonomika: skladnist intehratsii ryнкiv ta ekonomichni naslidky na rivni krain (ukrainskyi dosvid) [Globalization and International Economics: The Complexity of Market Integration and Economic Implications at the Country Level (Ukrainian Experience)]. *Akademichni vizii – Academic Visions*, vol. 20, Available at: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35cea810-1e85-4730-92c2-73e4dde869cf/content> (accessed: 10.09.2024). (in Ukrainian)
4. Hirman A. P., Hvozdoz B. Yu., Brusentseva A. S. (2021). Formuvannia stratehii rozvytku Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Formation of Ukraine's Development Strategy in the Context of Globalization]. *Rehionalni studii – Regional Studies*, vol. 24, pp. 116–122. (in Ukrainian)
5. Duns'ka A. Kostyuk O. (2008). Vplyv globalizatsiynykh ta intehratsiynykh protsesiv na riven' ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [The Impact of Globalization and Integration Processes on the Level of Economic Development of Ukraine]. *Problems of a systemic approach to the economy enterprises – Problems of a systemic approach to the economy enterprises*, vol. 7. Available at: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/view/4091> (accessed: 11.09.2024). (in Ukrainian)
6. Kysh L. M. (2020). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku ekonomiky v umovakh hlobalizatsiynykh protsesiv [Current state and prospects of economic development in the context of globalization processes]. *East European Scientific Journal – East European Scientific Journal*, vol. 1. 3 (55), pp. 9–16. (in Ukrainian)
7. Koloiz Zh. (2022). Hlobalizatsiini protsesy ta yikhni naslidky dlia natsionalnykh ekolinhalnykh system [Globalization Processes and Their Implications for National Ecological Systems]. *Filolohichni studii: Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu – Philological Studies: Scientific Bulletin of Kryvyi Rih State Pedagogical University*, vol. 21, pp. 9–22. (in Ukrainian)
8. Kutsenko I. V. (2022). Okremi aspekty doslidzenia vplyvu hlobalizatsii na ekonomichni rozvytok aharnoho sektoru Ukrainy [Some Aspects of the Study of the Impact of Globalization on the Economic Development of the

Agrarian Sector of Ukraine]. *Hlobalizatsiia ta rozvytok innovatsiinykh system: tendentsii, vyklady, perspektyvy: materialy I Mizhnarodnoi nauk.-prak. konf.* (m. Kharkiv, 3–4 lystopada 2022 r.). Kharkiv, pp. 41–43. (in Ukrainian)

9. Lutkovska S. M. (2020). Stratehiia hlobalizatsii ekolohobezpechnoho staloho rozvytku [Globalization strategy for environmentally friendly sustainable development]. *Efektivna ekonomika – Efektivna ekonomika*, vol. 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7824> (accessed: 15.09.2024). (in Ukrainian)

10. Lysota A. Ye. (2020). Hlobalizatsiini protsesy v suchasnomu sviti ta Ukraini: politychni ryzyky ta perspektyvy [Globalization Processes in the Modern World and Ukraine: Political Risks and Prospects]. *Rehionalni studii – Regional Studies*, vol. 23, pp. 32–37. (in Ukrainian)

11. Onyshko S., Bielin V. (2022) Aktualizatsiia i dynamika rozvytku dehlobalizatsiinykh protsesiv ta yikh vplyvu na formuvannia ekonomichnoi polityky [Actualization and dynamics of the development of deglobalization processes and their impact on the formation of economic policy]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnogo podatkovoho universytetu – Collection of Scientific Papers of the State Tax University*, vol. 2, pp. 66–80. (in Ukrainian)

12. Plakhotnik O., Pavlenko A. (2022). Vplyv hlobalizatsii na rozvytok svitovoi ekonomiky ta ekonomiky Ukrainy [The Impact of Globalization on the Development of the World Economy and the Economy of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, vol. 5, pp. 62–67. (in Ukrainian)

13. Priami inozemni investytsii [Foreign Direct Investment]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (accessed: 10.09.2024). (in Ukrainian)

14. Rykov V. V. (2020). Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv na ekonomichnu bezpeku Ukrainy [The Impact of Globalization Processes on the Economic Security of Ukraine]. *Pravove ta derzhavne upravlinnia – Legal and Public Administration*, vol. 2, pp. 204–210. (in Ukrainian)

15. Solovienko D. V., Zelinska O. M. (2021). Vplyv hlobalizatsii na investytsiini protsesy v Ukraini [The Impact of Globalization on Investment Processes in Ukraine]. *Suchasni problemy i perspektyvy rozvytku obliku, analizu ta kontroliu v umovakh hlobalizatsii ekonomiky : materialy XIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (m. Lutsk, 3 hrudnia 2021 r.). Vyp. 15. Lutsk : IVV Lutskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu, pp. 497–500. (in Ukrainian)

16. Stavskaya Yu. V. (2020). Vplyv hlobalizatsii na formuvannia zovnishnoekonomichnoi polityky Ukrainy [The Impact of Globalization on the Shaping of Ukraine's Foreign Economic Policy]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, vol. 3, pp. 130–141. (in Ukrainian)

17. Tomashuk I. V. (2022). Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv na suchasni ekonomichni systemy [The Impact of Globalization Processes on Modern Economic Systems]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, vol. 1 (59), pp. 153–165. (in Ukrainian)

18. Tomashuk I. V., Tomchuk O. F., Hyrenko Yu. V. (2021). Rozvytok mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v umovakh hlobalizatsii [Development of International Economic Relations in the Context of Globalization]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, vol. 2 (56), pp. 197–212. (in Ukrainian)

19. Fedorenko V. H., Voronkova T. Ye. (2015). Ekonomika Ukrainy v hlobalizatsiynomu vymiri [Ukraine's Economy in the Globalization Dimension]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, vol. 23, pp. 7–12. (in Ukrainian).

20. Top 50 countries in the Globalization Index 2023. Statista. Available at: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/> (accessed: 10.09.2024).